

ARXIU FAMILIA RAHOLA

Rahola –amb vestit clar– amb un grup de companys de treball de la Diputació de Girona.

Carles Rahola, funcionari de la Diputació de Girona (1898-1939)

J. Víctor Gay

Les celebracions centenàries d'escriptors i artistes han sovintejat darrerament. Les evocacions i memòries d'aquestes personalitats i les seves obres respectives són notables i permeten recuperar de l'oblit persones i aportacions a la cultura i la societat. És una situació positiva i important. Al costat d'aquests centenaris, que ocupen espais notables en els mitjans de comunicació, en tenim d'altres que només es recorden en cercles limitats o fins podrien quedar definitivament en el silenci.

Un centenari especial

Ens agradaria fer memòria d'un d'aquests centenaris «especials». Té relació amb Carles Rahola i Llorens. La seva trajectòria vital, literària, cultural i cívica, ha estat repetidament recuperada i especial-

ment, per punyent i tràgica, la seva mort en finalitzar el conflicte civil. L'home que havia denunciat amb vigor la violència i, concretament, la pena de mort, cauria víctima de l'odi fratricida en una matinada de març de 1939, a les tàpies del cementiri de Girona.

Tots aquests esdeveniments, com la seva obra de creació, han estat degudament historiat i en coneixem molts detalls, especialment enriquits amb la publicació recent del gruix de la seva correspondència. Però hi ha una vessant professional de Carles Rahola que ha quedat en una mitja ombra: la seva condició de funcionari de la Diputació de Girona. I és en aquest punt que tenim el centenari. Efectivament, Carles Rahola i Llorens va prendre possessió de la seva feina a la Corporació, el 20 de març de 1898, amb la categoria de «escribiente», segons figura en la seva fitxa personal que es guarda a l'arxiu de la Diputació.

Carles Rahola, funcionari de la Diputació

Carles Rahola va servir ininterrompudament a la Diputació de Girona, quasi 41 anys. Entre els anys 1898 i 1902 va ser interí. El document esmentat és precís: 4 anys, un mes i 10 dies, com a interí. El 22 d'abril de 1902, manté la categoria, però ja amb la plaça en propietat. No sabem a quin departament va ser destinat des del seu ingrés fins al primer de gener de 1906 en què ho és a Secretaria.

Una observació apareix també en la fitxa: «*Desempeñó los cargos de taquígrafo y estenografista de la Corporación*», possiblement en els primers anys de servei.

El progrés en l'escala administrativa de Carles Rahola a la Diputació va ser el normal. El primer de gener de 1914 és ascendit a «*oficial auxiliar*», nivell en què romandrà fins al mes de febrer de 1922, quan novament és ascendit a oficial primer. Tres anys després comença a percebre els beneficis dels quinquennis que li corresponen. El 20 de maig de 1927, nou ascens, aquesta vegada a «*Jefe de secció*» de tercera i nou destí: Seu Central, que hem de suposar que correspondria a Presidència. La carrera administrativa segueix, el 7 de maig de 1929 passa a ser «*Jefe de secció*» de segona i finalitza aquesta etapa com a «*Cap de secció de segona*», el primer de maig de 1932.

De la Diputació a la Comissaria Delegada

La proclamació de la República, el 14 d'abril de 1931, va propiciar la recuperació de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, amb la gestió política i administrativa transferida a la Generalitat. Aquesta nova realitat va implicar la desaparició, almenys de nomenclatura, de les quatre diputacions catalanes. La seva gestió, funcionament, competències i personal van correspondre a les Comissaries Delegades. Per tant Carles Rahola, com tots els seus companys a la Diputació, va esdevenir funcionari de la Generalitat.

La seva activitat periodística i literària no es va interferir amb la seva feina a la Diputació i, en aquella nova circumstància, a la Comissaria Delegada.

En el detall de l'expedient personal, i ja en els anys de la guerra civil, i

amb data 20 de gener de 1938, tenim una resolució dels Serveis de Finances de la Comissaria Delegada que diu que queda encarregat dels Serveis Generals de Finances «*el funcionari Cap del Negociat d'Assumptes Generals senyor Carles Rahola, el qual prendrà possessió immediata de l'expressat càrrec*». En un document posterior (4 de juny de 1938), el mateix Rahola fa una declaració de les seves activitats amb una observació afegida que diu: «*L'Honorable Sr. Comissari delegat, per resolució del dia primer d'abril de 1937, i en virtut de la reorganització de Serveis, va nomenar-lo Cap d'Assumptes Generals de la Comissaria, i per resolució del 20 de gener d'enguany, va encarregar-li també el Negociat de Serveis Generals de Finances; que ve exercint aquests Negociats des de les respectives dates i a més té al seu càrrec l'Arxiu General i Biblioteca de la Comissaria*».

La postguerra

Aquests anys de guerra civil, Rahola, com hem vist, va treballar a la Comissaria Delegada, amb la mateixa eficàcia que ho havia fet al servei de la Diputació, mentre mantenia la seva activitat periodística un xic limitada. És coneguda la seva primera intenció de fugir, com tants d'altres gironins, i fins es trobava a la Jonquera, just al costat de la ratlla de França, seguint els consells d'amics i parents, «*quan va refusar definitivament de deixar Girona i els seus, convençut que ell, home pacífic i de conducta cívica exemplar, no havia de téner res greu*» (1).

Rahola és de nou a la ciutat, «*Les tropes de Franco entraven a Girona el 4 de febrer de 1939. Al cap de poc, els vencedors detenien a Carles Rahola, al seu lloc de treball, la Diputació*» (2). Efectivament, amb el nou règim les administracions catalanes havien desaparegut i s'havia recuperat l'estructura anterior a la República. Els funcionaris de la Diputació van tornar a pertànyer a aquesta Corporació. De fet, físicament, no es van moure de lloc, tota vegada que si la Comissaria Delegada de la Generalitat va ocupar, el 1931, els locals de la Diputació, ara novament era la Diputació la que era a la seva seu històrica.

El judici en Consell de Guerra contra Carles Rahola porta data documental del primer de març de 1939; és a dir, feia menys d'un mes que imperava el

nou règim. Per tant, Rahola va treballar pocs dies a la Diputació una vegada finalitzat el conflicte entre nosaltres.

Els detalls i «proves» són suficientment coneguts com per repetir-los. Recordem que, bàsicament, van ser els tres articles publicats al diari familiar *L'Autonomista*, i titulats «Contra l'invasor», «Refugis i jardins» i «L'Heroisme», tots tres publicats l'any 1938. A les cinc de la matinada del 15 de març de 1939, era afusellat, tot sol, a la tàpia del cementiri de Girona, deixant el testimoni del seu darrer escrit: «*La meua ànima també canta en la llum i aviat potser serà una guspira que pujarà vers l'infinit*». (3)

Pensió de la Diputació a la vídua Rahola

Un dels aspectes menys coneguts de la vinculació de Carles Rahola amb la Diputació gironina, encara que ja degudament esmentat en el volum *Història de la Diputació de Girona* de Narcís Puigdevall, és el relacionat amb la concessió de la corresponent pensió de viduitat a la senyora Rosa Auguet i Farró, esposa del malaguanyat funcionari.

La gestió porta una data relativament tardana respecte de la mort de Rahola. És un informe del secretari lletrat de la Diputació, que porta data de maig de 1942, és a dir, més de tres anys després de l'afusellament de Rahola. L'esmentat informe es va presentar a consideració del Ple de la Corporació del 15 de maig.

En el primer «*Resultando*» de l'informe s'assenyala que Carles Rahola va prestar els seus serveis a la Diputació «*fins el dia 4 de febrer de 1939*». De fet encara va romandre en el seu lloc de treball fins al mateix moment de la seva detenció. Però a efectes administratius s'observa que la data fixada és el dia de l'entrada de les tropes de Franco a la ciutat de Girona. La vídua Rahola presenta el certificat corresponent de defunció, per ser reconeguda com a vídua. Un altre detall: a l'esmentat document, que porta data de 16 de gener de 1940 i que formalment certifica el jutge municipal de Girona, Cosme Reig i Martí, com a causa de la mort hi figura «*a consecuencia de colapso cardíaco; ignorándose las demás circunstancias*». També es reconeixen les retribucions que Carles Rahola tenia en el moment de la seva mort, que

Rahola –tercer per la dreta– amb un grup d'arqueòlegs, a la muralla grega d'Empúries.

suposaran els drets corresponents, el 35% del sou màxim percebut pel «Jefe de Sección», en concepte de viduïtat i també pels seus fills menors d'edat, minusvàlids (aleshores els anomenen «impossibilitats») i les noies solteres.

En un dels «considerandos» es diu que malgrat ser un fet «de tots conegut», que Carles Rahola va ser condemnat en judici sumaríssim per l'autoritat militar i que la sentència es va acomplir immediatament, segons el secretari lletrat «no puede llegarse a la conclusión de que su viuda carezca de derecho a la pensión que solicita y ello por varias razones: la primera, la de que los fundamentos jurídicos del derecho al disfrute de la pensión por parte del Funcionario, los constituyen los años de servicios prestados y la muerte del mismo, pero nunca la causa o el motivo que haya dado lugar a la muerte; o, dicho de otro modo, que administrativamente considerando, resulta indiferente que el Funcionario muera a causa de una enfermedad, de un accidente fortuito o por otros motivos». Fins s'esmenten motivacions relacionades amb l'esperit del nou règim. S'esmenta, concretament, el decret de 25 de novembre de 1940 que diu: «la culpa de cualquier proceder antinacional cesa ante el huérfano precisado de una ayuda común y no cabe junto a él otra medida que la abierta generosidad de asegurar para el mejor servicio a la Nación la promesa que su juventud encierra, siguiendo el espíritu de la triple consigna: Patria, Paz y Justicia». Per tot plegat, segueix el document, i tota vegada que Carles Rahola ha deixat vídua i una filla

soltera, cal aplicar «la tendencia a la caridad cristiana», que es desprèn de les disposicions assenyalades i concedir la pensió sol·licitada, «prescindiendo de las circunstancias trágicas de la muerte del funcionario, para obrar tan solo con ese espíritu de caridad, que debe ser el que resplandezca en aquellas Corporaciones integradas por defensoras de los postulados del Movimiento».

El Ple de la Diputació del 15 de maig de 1942 va acordar «ampliar l'estudi de l'expedient i consultar-ho amb la superioritat», concretament a la Direcció General d'Administració Local, que va ratificar en tots els seus extrems l'informe del secretari lletrat de la Corporació. I amb data 22 de juny, el mateix secretari de la Diputació va comunicar a la família Rahola i també a l'interventor i dipositari de la Corporació que es concedia la pensió de viduïtat i la corresponent liquidació d'endarreriments des del moment de la mort de Carles Rahola.

Un record pendent

En el decurs de més de 170 anys de serveis a les comarques, la Diputació de Girona ha integrat personal administratiu, tècnic, subaltern, de gestió, etc. que ha ajudat a materialitzar els objectius corresponents a cada moment i circumstància. Ha tingut excel·lents professionals en camps prou diversos com poden ser la medicina, l'arquitectura, l'arqueologia, l'enginyeria, la recerca

històrica, etc. Possiblement un dels funcionaris-símbol de tot aquest servei sigui Carles Rahola i Llorens.

Va complir amb responsabilitat la feina que va tenir encomanada en cada departament, com ho assenyalava l'esmentat informe del secretari lletrat: «Don Carlos Rahola Llorens fué Funcionario de plantilla sin interrupción alguna». Va ser un funcionari que va prestigiar la Corporació per la seva vàlua intel·lectual i literària: va ser acadèmic corresponent a Girona de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, soci de mèrit de la Societat Lliure d'Estudis Americanistes i Oficial d'Acadèmia per part de la República Francesa, entre altres títols i reconeixements, tots ells assolits en el decurs dels seus anys de servei a la Diputació.

La seva feina a la Corporació va anar molt més enllà dels estrictes expedients administratius que cal dir que són extraordinàriament acurats i puntuals i que, encara avui, a l'Arxiu Històric de la Corporació, ens permeten fer el seguiment de totes les accions en què va participar com a funcionari. Va saber compaginar aquella doble activitat, com escriu Lluís Maria de Puig: «guanyà unes oposicions de taquígraf a la Diputació provincial, d'on professionalment no se'n mouria mai més, exercint a diverses seccions. Hi anava als matins i les tardes les continuava dedicant a l'ajut del negoci familiar, especialment d'ençà que, el 18 de setembre del 1898 (altre centenari oblidat) apareix el primer número de «El Autonomista», el que serà el periòdic familiar, dirigit pel seu germà Dàrius i del qual Carles en serà articulista, corrector i redactor mentre duri la seva existència».

La Diputació de Girona va recordar el que fou funcionari exemplar de la casa, després de la recuperació democràtica del país, amb una edició facsímil de l'obra *Breviari de ciutadania*, però entenem que queda pendent el record que es mereix Carles Rahola com a persona que va restar fidel a la Diputació durant més de quatre dècades.

J. Víctor Gay és periodista.

Notes

- (1) De Puig, Lluís Maria. *Carles Rahola. Un ciutadà de Catalunya*. Edicions del Cotal, S.A. 1979.
- (2) *Ibidem*.
- (3) «El Correo Catalán», 13 de setembre de 1976.